THE LEXICAL-SEMANTIC CLASSIFICATION ON ADDRESSING THE NAMES OF CHURCHES IN THE TOPONYMY FROM OLTENIA AND MUNTENIA

Iustina Burci
Scientific Researcher II, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopşor" Scientific Research Institute, Romanian Academy, Craiova

Abstract: The churches from Romania have a double system of denomination: an official one – the patron of the church (representing the name of a saint, chosen when it is established the place on which the edifice is built, and mentioned by the hierarch when celebrating the sanctification of the construction) and an unofficial one – ascertained according to the rules of the popular system of denomination. In the present article, we are going to take into consideration the latter aspect, basing our research on the toponymic information, present in the regions from Oltenia and Muntenia.

Keywords: *popular geographic terms, origin, frequency, structure, transfer, evolution*

Sfera de cuprindere a onomasticii – disciplină lingvistică axată pe studiul numelor proprii – include şi denumirile întâlnite în spaţiul bisericesc: *hagiotoponime* (nume de locuri a căror etimologie este asociată cu mediul sacru: sfinţi sau reprezentanţi ai Bisericii, obiecte religioase, sărbători etc.), *teonime* (denumiri ale lui Dumnezeu, ale Trinităţii, ale Maicii Domnului şi ale celorlalţi membri ai ierarhiei cereşti: Îngeri, Serafimi, Heruvimi, Arhangheli), *hagioantroponime* (numele oamenilor care au dobândit sfinţenia), *eclezionime* (denumiri de biserici, mănăstiri, schituri), *eortonime* (denumirile sărbătorilor religioase), *iconime* (numele icoanelor). Exceptând iconimele[1], toponimia din Oltenia şi Muntenia (cele două regiuni asupra cărora ne vom restrânge aici observaţiile), include toate celelalte categorii enunţate. Iată câteva exemple[2]: *Candela*, *Crucea lui Dumnezeu*, *Crucea Maicii Domnului*, *Fântâna lu Sfântu, La Icoană*,*La Rugăciune, La Sfânta Vineri*, *Lainici* (schit), *Lumânarea, Mahalaua Maicii Precistei*, *Maica Precestă*, *Măgura Serafimului, OgaşuTeiului cu Icoana*, *Padina lu Crăciun, Pahonia* (biserică), *Pădurea Crăciun, Păresimi*, *Păru cu Moaştele, Poianacu Icoane*, *Prunii lui Cristos*, *Salca lu Moise, Slătioara* (mănăstire), *Troiţa* (biserică), *Vişina, Vodiţa* (mănăstiri)etc.

Obiectul lucrării de faţă îl constituie prezentarea unui segment limitat al eclezionimelor, şi anume, acela referitor la modul în care se reflectă denominaţia bisericilor în sistemul tradiţional toponimic.

Vom menţiona, pentru început, faptul că orice lăcaş de cult (biserică, mănăstire[3], metoc, paraclis, schit) are, în mod obligatoriu, o denumire oficială – *hramul* (stabilit chiar de

[1] Este vorba despre denumirile lor propriu-zise, ca de pildă: *Maica Domnului – Aflarea celor Pierduţi, Bucuria Bucuriilor, Călăuzitoarea, Cea cu Trei Mâini, Milostiva, Mijlocitoarea, Portăriţa, Ochiul Neadormit, Tânguirea* etc. (http://www.doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/icoana-maicii-domnului-aflarea-celor-pierduti, site accesat la 25.09.2018). Apelativul *icoană*, în schimb, este întâlnit în microtoponimie.
[2] Extrase din DTRO şi DTRM (vezi nota 8).
[3] Despre denumirile mănăstirilor, vezi: http://onomasticafelecan.ro/iconn2/proceedings/4_02_Felecan_ Nicolae_ICONN_2.pdf (accesat la 20.09.2018); Silvia Pitiriciu, *Le role de la toponymie dans le fixation des noms de monasteres*, în „Studii şi cercetări de onomastică şi lexicologie", (SCOL), Anul X, nr. 1-2, 2017, pp. 50-59; Idem, *De la nume comune la numele de mănăstiri*, comunicare susţinută la conferinţa internaţională

BDD-A28607 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)

la alegerea locului în care urmează a fi construit şi comunicat de către ierarh la celebrarea sfinţirii aşezământului, reprezentând fie numele unui sfânt, fie al unui praznic împărătesc ori al unei sărbători a Maicii Domnului, în cinstea căruia a fost ridicat şi care îi devine ocrotitor. «Este o cutumă ca bisericile, mănăstirile să fie „patronate de un sfânt" sau de o „taină" religioasă, care să ocrotească, deopotrivă, atât lăcaşul, cât şi pe credincioşi»[4]. El poate fi ales de către credincioşi, „în funcţie de tradiţiile locale"[5] ori este impus „de ctitorul sau sponsorul principal al construcţiei lăcaşului"[6]. În decursul vremii, multe dintre hramuri au fost dublate sau chiar triplate, în funcţie de evenimentele derulate în „viaţa" locaşului. Astfel, comuna Poiana Lacului, din judeţul Argeş, are în subordinea sa administrativă, printre altele, şi satele Cepari şi Păduroiu din Deal: în primul întâlnim biserica cu hramurile „Sfântul Nicolae", „Cuvioasa Paraschiva", „Sfântul Teodor Tiron"; în cel de-al doilea, pe cea cu hramurile „Sfântul Nicolae", „Cuvioasa Paraschiva", „Sfinţii Arhangheli"[7].

Marea majoritate a edificiilor bisericeşti nu este însă cunoscută enoriaşilor după numele protectorului; acest lucru se întâmplă în special în comunităţile săteşti, pentru ai cărei membri localizarea şi particularizarea obiectelor după trăsături individuale (fie geografice, fie de altă natură) reprezintă aspecte importante în derularea vieţii rurale.

Pornind de la acest fapt, ne vom întemeia analiza pe informaţia furnizată de către cele două dicţionare[8] toponimice realizate pentru regiunile anunţate, materialul necesar constituindu-l cel cuprins sub articolul-matcă **Biserica** ~, dar şi numele independente, cu menţiunea că ne-am oprit în special la denumirile din mediul rural, spaţiu ce surprinde mult mai bine aspectele denominării tradiţionale, şi mai puţin la cel urban, care impune relaţii de tip oficial.

Am constatat, aşadar, că există mai multe paliere lexico-semantice pe care poate fi distribuit corpusul investigat:

1. **Aşezăminte bisericeşti în a căror structură[9] denominativă întâlnim nume de sfinţi, ale Maicii Domnului sau ipostaze ale lui Dumnezeu**: ~ *Cuvioasa Paraschiva* (s.Stanca c.Spanţov-CL), ~ *Fecioara Maria* (s.Vâlsăneşti c.Muşeteşti-AG), ~ *lu Sfântu Niculae* (s. Valea lui Soare c. Ulmeni-CL), ~ *Maica Domnului* (s.Clăteşti c. Mitreni-CL), ~ *Sfânta Paraschiva* (or. Breaza-PH), ~ *Sfânta Treime* (s.Pietriceana c.Brebu-PH), ~ *Sfânta Vineri* (m.Târgovişte-DB; m. Ploieşti-PH), ~ *Sfântu Constantin şi Elena* (s.c.Curcani-CL), ~ *Sfântu Dumitru* (c.Valea Mare-Pravăţ-AG; s.Călugăreni c.Conteşti-DB; s.Valea lui Soare c.Ulmeni-CL), ~ *Sfântu Gheorghe* (s.Albeşti-Ungureni c. Albeştii de Argeş-AG; m.Ploieşti-PH), ~ *Sfântu Ilie din Tabac* (m.Ploieşti-AG), ~ *Sfântu Nicolae* (s. Nămăieşti c.Valea Mare-AG; s.Lilieşti or. Băicoi-PH), ~ *Sfântu Nicolaie din Abagii* (m. Ploieşti-PH), ~ *Sfântu Niculae* (c.Chirnogi, s.c.Spanţov-CL; s.Tărişanca c.Ulmeni-IF), ~ *Sfântu Visarion* (s.c.Blejoi-PH), ~

GIDNI 4, *Globalization, Intercultural Dialogue and Naţional Identity,* ediţia a 4-a, Târgu-Mureş, România, în *Debating Globalization. Identity, Nation and Dialogue*, Language and Discourse, Târgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI Press, 2017, pp. 309-314; Ideam, *De la antroponime la nume de mănăstiri*, Proceeding of the Fourth International Conference on Onomastics "Name and naming" Sacred and Profane in Onomastics, (Edited by Oliviu Felecan), ICONN 4, Baia Mare, Editura Mega, Editura Argonaut, 2017, pp. 967-979.

[4]Oliviu Felecan, *Un excurs onomastic în spaţiul public românesc actual*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2013, p. 165.

[5]*Ibidem*, p. 166.

[6]*Ibidem.*

[7]https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_Poiana_Lacului,_Arge%C8%99 (site accesat la data de 2.10.2018).

[8]*Dicţionarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO) (coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan), vol. I (A-B), Craiova, Editura Universitaria, 1993 şi urm.; *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM) (coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu), vol. 1 (A-B), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005 şi urm.

[9] Menţionăm faptul că termenul *biserică* este parte componentă a denumirii: *Biserica Sfântu Dumitru, Biserica Sfântu Gheorghe* etc. În această situaţie, pe parcursul lucrării, tilda (~) va înlocui elementul iterativ al formulei onomastice, pentru a nu încărca suplimentar materialul prezentat.

BDD-A28607 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)

Sfântul Nicolai (s.Gălăşeşti c. Budeasa-AG), ~ *Sfântul Nicolaie Vechi* (m.Ploieşti-PH), ~ *Sfinţii Împăraţi* (or. Ploieşti-PH), ~ *Sfinţii Voievozi* (m. Ploieşti, s.Bobolia c.Poiana-Câmpina-PH), ~ *Sfinţii Voievozi „Mihail şi Gavril"* (c.Manasia-IL), ~ *Trei Ierarhi* (s.Slătioarele c. Jilavele-IL).

Câteva observaţii putem face pe marginea denumirilor anterioare: a) nu există consecvenţă în ortografierea numelor, înregistrându-se, în cazul unora dintre ele, mai multe variante fonetice: *Sfântu*[10] *Nicolae, Sfântul Nicolai, Sfântu(l) Nicolaie, Sfântu Niculae*; b) este preferată forma românizată, în detrimentul celei străine: *Paraschiva – Parascheva* (gr. *Αγία Παρασκευή*), *Dumitru – Dimitrie* (gr. *Άγιος Δημήτριος*); c) sunt utilizate sintagme sinonime pentru aceeaşi sau aceleaşi persoane: *Fecioara Maria / Maica Domnului;Sfinţii Împăraţi / Sfântu*[11] *Constantin şi Elena*; d) unele denumiri sunt însoţite de elemente lexicale suplimentare – *Sfântu Ilie* ***din Tabac****, Sfântu Niculae* ***din Abagii****, Sfântul Nicolae* ***Vechi*** – primele două particularizând topografic aşezămintele respective, în timp ce adjectivul *vechi* face apel la cronologie, opunându-i-se lui *nou*, ambele calificative fiind ataşate unor edificii omonime ca denumire (*Sfântul Nicolae*), distanţate însă temporal; e) pot fi întrebuinţate mai multe calificative privitoare la statutul sub care un sfânt a fost beatificat: ***Cuvioasa*** *Paraschiva* /***Sfânta*** *Paraschiva*;f) numele sfântului poate fi însoţit de articolul posesiv *lu* (*lui*) – *Biserica lu Sfântu Niculae* – modalitate specifică de a exprima posesia la nivelul denominaţiei populare; g) în ceea ce priveşte frecvenţa, constatăm o prezenţă mai ridicată a denumirilor care privesc cultul Fecioarei Maria şi al Sfântului Nicolae.

2.**Aşezăminte bisericeşti în a căror structură întâlnim antroponime (nume de mireni), reprezentând, de regulă, numele ctitorului sau localizarea**.Acestea pot fi subclasificate, la rândul lor, în funcţie de numărul persoanelor implicate în istoria locaşului şi de cazul utilizat în denumire:

- ***Nume individuale în***:

– ***nominativ***: ~ *Alimăneşteanu* (s.Birceşti c. Valea Mare-Pravăţ-AG), ~ *Ciripan* (s.Răchitele c.Cocu-AG), ~ *Creţulescu* (s.c.Leordeni-AG), ~ *Mislea* (c.Cobia-DB);

– ***genitiv (realizat sintetic şi analitic)***: ~ *Bălaşei* (s.c.Blejoi-PH), ~ *lu Moş Grecu* (s.Samara c. Poiana Lacului-AG), ~ *lu Badea al Cârştii* (s.c.Oarja-AG), ~ *lu Băsărăleanu* (s.Lacu Sărat c. Chişcanu-BR; s. Stăneşti c. Corbi-AG), ~ *lu Modreanu* (s.Livezeni c.Stâlpeni-AG), ~ *lu Pluton Mareş* (s.Fefelei or. Mizil-PH), ~ *lu Sărăţeanu* (s.c.Miloşeşti-IL), ~ *lui Asân* (c.Dărăştii de Ilfov-GR), ~ *lui Fluturel* (s.c.Cuca-AG), ~ *lui Furduiescu* (s.c.Gura Foii-DB), ~ *lui Grigoriţă Scorţeanu* (c.Ştefăneşti-PH), ~ *Predii* (c. Dărmăneşti-AG), ~ *Vărzarului* (m.Târgovişte-DB);

– ***acuzativ***: ~ *de la Pantazi* (c. Potlogi-DB);

– ***acuzativ*** + ***genitiv (sintetic sau analitic)***: *La~ lu Drăghiescu* (s.c. Măciuca-VL), *La~ lu Ruţă* (s. Viişoara-Moşneni c. Teslui-DJ);

- ***Numele unui grup familial în***:

– ***nominativ***: ~ *Bănăreşti* (s.c.Săpata-AG), ~ *Bondoci* (s.Răţoi c.Vedea-AG), ~ *Goleştii Badii* (or. Topoloveni-AG), ~ *Negreşti* (s.Groşi c. Babana-AG), ~ *Părvuleşti* (s.Drăgăneşti-Pământeni c.Măneşti-DB), ~ *Popeşti* (s.Samara c.Poiana-Lacului-AG),~ *Şerbăneşti* (c.Cobia-DB);

– ***genitiv***: ~ *Şerbeştilor* (s. Mislea c. Cobia-DB);

– ***acuzativ***: ~ *la Chiriţeşti* (s.Prodani c. Vedea-AG),), *La~ Novăcenilor* (or. Novaci-GJ).

[10] În unele dintre aceste exemple, *Sfântul* apare cu apocopa lui *-l*, specifică limbajului popular.
[11] De remarcat forma de singular a apelativului *sfânt*, acordul stabilindu-se aici cu antroponimul masculin.

BDD-A28607 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)

Tot în această categorie, a mirenilor, am introdus şi numele unor domnitori sau membri ai familiei lor (în cazul nominativ): *BisericaNegru Vodă*,*BisericaDomniţa Bălaşa*[12] (m. Bucureşti).

Multe dintre locaşurile sfinte îşi datorează, de altfel, apariţia şi existenţa unor domnitori[13], ierarhi şi boieri – aflaţi fie în postura de ctitori, fie în aceea de susţinători, prin danii proprii ori înnoind privilegiile şi daniile acordate de către predecesori –, dar şi altor persoane (în special acelea cu posibilităţi financiare) care au contribuit, într-un fel au altul, la dezvoltarea aşezămintelor bisericeşti. O singură denumire reprezintă, în materialul nostru, numele unui domnitor – *Negru Vodă*, statutul celorlalţi putând fi elucidat doar în urma unei analize efectuate pentru fiecare caz în parte.

Diversitatea inventarului antroponimic (patronime, diminutive, supranume) utilizat în aceste formule şi modul lor de realizare (în special prin exprimarea raportului de posesie) corespunde legăturilor interumane din mediul sătesc, loc în care oamenii se cunosc foarte bine. Observarea numelor de persoane implicate în formarea numelor de locuri constituie şi un bun prilej de a sesiza gradualitatea formării sistemului de denominaţie: de la nume unice (*Biserica Creţulescu, Biserica Şerbeştilor*), la nume duble (*Biserica lui Grigoriţă Scorţeanu*), nu înainte însă de a trece prin creuzetul exprimării populare, care presupune structuri antroponimice complexe, în care persoanele sunt identificate, în cazul nostru, în cadrul familiei (*Biserica lu Badea al Cârştii* etc.). Dispariţia articolului posesiv are drept urmare modificarea raportului denominativ: în denumiri, precum *Bisericalu Pluton Mareş, LaBiserica lu Drăghiescu* etc. genitivul semnalează existenţa unei relaţii de posesie; nominativul, în schimb, indică un raport onimic, prin care numele persoanei devine numele obiectului denumit, asemenea unei etichete: *Biserica Creţulescu*, *Biserica Bănăreşti* etc. „Sintagmele îşi pierd transparenţa iniţială, se abstractizează – proces paralel cu pierderea progresivă a motivării la numele simple, personale sau descriptive”[14].

3. **Aşezăminte bisericeşti în a căror structură denominativă apar toponime**:

- ***numele localităţii în care se află edificiul bisericesc***: ~ *Crâmpotani* (s.Crâmpotani c.Moşneni-AG); ~ *Dridu-Movilă* (c.Dridu-IF);~ *Gherăseni* (c.Gherăseni-BZ);~ *de la Lereştii de Jos, ~ de la Lereştii de Sus* (s.c. Lereşti-AG); ~ *Lipia* (s.Lipia c.Săpata-AG); ~ *Morteni* (s.c.Morteni-DB);~ *Plăişor* (s.Plăişor c. Pănătău-BZ);~ *Râncociov* (s.Râncăciov c. Călineşti-AG); ~ *Slobozia de Sus* (s.c.Slobozia-AG); ~ *din Băduleşti Vale* (s. Băduleşti c. Uda-AG),*La~ Seciului* (s. Seciu c. Fârtăţeşti-VL), *La ~ de la Pârâu* (s. Pârâu c. Brăneşti-GJ);

- ***nume diferite de numele localităţii în care se află edificiul bisericesc, exprimând localizarea***: ~ *Bărbăteşti* (s.Răchitele c. Cocu-AG); ~ *Valea Caprii* (s.Groşi c. Babana-AG); ~ *Valea Satului* (s.Samara c. Poiana Lacului-AG);~ *de la Brazda*(s.Valea Merilor c.Potcoava-OT); ~ *de la Cătun* (s. Samara c. Poiana Lacului-AG);~ *de la Câmpeni* (c. Poienarii Burchii-PH); ~ *de la Gura Văii* (s. Izvorul de Jos-AG); ~ *de la Răcari* (s. Voineşti c. Lereşti-AG); ~ *din Belegani* (s.c. Oarja-AG); ~ *din Clăcaşi* (s.c. Lunca Corbului-AG); ~ *din Dealu Mare* (s. Frătici c. Vedea-AG); ~ *din Moşteni* (s.c. Lunca Corbului-AG); ~

[12] Un alt aşezământ – *Biserica Doamnei* (m. Bucureşti) – are o denumire în care fondatorul apare menţionat fără identitate specificată; contemporani cu evenimentele care au determinat corelaţia obiect – persoană, denominatorii n-au simţit nevoia să precizeze şi numele celei din urmă, ci numai titulatura ei. Doar o cercetare de amănunt ne poate lămuri astăzi despre cine anume este vorba. Aici, *Doamna* este Maria, soţia lui Şerban Cantacuzino (1678-1688).

[13] O clasificare a mănăstirilor (care au la bază nume de persoane), în funcţie de statutul fondatorilor (voievodale şi domneşti, boiereşti, monahale, ctitorii ale unor mireni), face Silvia Pitiriciu în articolul *De la antroponime la nume de mănăstiri*, vezi supra.

[14]*Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. II, *Mic dicţionar toponimic al Moldovei (structural şi etimologic)*, Partea I, *Toponime personale* (coord. Dragoş Moldovanu), Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 2014, p. XIV.

BDD-A28607 © 2018 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)

din Poalele Satului (s.c. Poienarii Burchii-PH); ~ *din Poştă* (m. Buzău-BZ); ~ *din Sindele* (s. Sineşti c. Cuca-AG); ~ *din Valea Boului* (s.Izvoru de Jos c.Vedea-AG); ~ *din Valea Cati* (s.Albeştii Ungureni c. Albeştii de Argeş-AG), ~ *Dealu Viilor* (s. Samara c. Poiana Laculuі-AG).

Utilizarea numelui localităţii în denumirea bisericii contribuie la o mai bună individualizare a acesteia, în special în rândul vizitatorilor alogeni. Referindu-se la mănăstiri (lucru valabil şi în cazul bisericilor), Nicolae Felecan făcea următoarea remarcă: „Dificultatea intervine în momentul în care vorbim/ ne informăm «de la distanţă» asupra vreunui lăcaş de cult, fie pentru a pregăti un pelerinaj/ excursie, fie pentru a relata despre el ori pentru a pregăti o expunere. Atunci constatăm că avem nevoie şi de alte repere, necesare pentru individualizare, fiindcă o mănăstire cu hramul „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" se află în două localităţi diferite (com. Ivăneşti, jud. Vaslui şi în Băile Olăneşti, jud. Vâlcea). „Sf. Ana" apare în judeţele Maramureş, Mehedinţi, Prahova, iar „Sf. Treime" este semnalată în judeţele Bistriţa-Năsăud, Buzău, Gorj, Neamţ, Prahova, Satu Mare, Sălaj, iar exemplele ar putea continua. Prin urmare, sistemul de a numi un lăcaş de cult numai după hram este lacunar, fiindcă, fără a cunoaşte alte detalii, el rămâne greu de localizat. De altfel, numărul mănăstirilor cunoscute numai după hram este aproape inexistent. În ţara noastră am putea vorbi doar de Mănăstirea Trei ierarhi, despre care multă lume ştie că se află în municipiul Iaşi"[15].

4. **Aşezăminte bisericeşti în a căror structură denominativă apar diverse apelative, care fac referire la**:

- starea socială: ~ *Băjenari* (s.c.Moşteni-DB);
- statutul administrativ al

– localităţii: ~ *Cătun* (s.Samara c.Poiana Laculuі-AG); ~ *Cetăţuie* (s.Cetăţenii Vale c.Cetăţeni-AG), ~ *Târgului* (or. Găieşti-DB);

–bisericii: ~ *Domnească de Jos*(m.Târgovişte-DB); ~ *Domneascăde Sus* (m. Târgovişte-DB); ~ *Domnească Sfinţii Apostoli*(m. Ploieşti-PH), ~ *Domnească* (m. Bucureşti);

- aspectul vegetal al locului: ~ *Copăcei* (c. Cobia-DB); ~ *Frasinii* (c.Cobia-DB); ~ *Peretu* (s.c.Olanu-VL), ~ *Copăceilor*(s. Mislea c. Cobia-DB); ~ *cu Cetinu* (s. Cătunaşi c. Poiana Laculuі-AG);
- materialele de construcţie: ~ *de Bârne*(c.Dridu-IL); ~ *de Lemn* (s.c. Măneciu-PH); ~ *de Mărăcini* (s.Cocoru c. Galicea-VL), *La~ din Cărămidă* (s. Ulmet c. Copăcioasa-VL);
- întâmplări / evenimente particulare care au marcat conştiinţa colectivă: ~ *Arsă* (s.c.Oarja-AG), ~ *cuMoartea*(s. Ciocănăi c. Moşoaia-AG), ~ *Pustie* (s.Bălăneşti m. Ploieşti-PH), ~ *Ruinată* (m. Ploieşti-PH), ~ *Sfinţită* (s.c. Vadu Paşii-BZ), ~ *Trăsnita* (s. Drajna de Jos c. Drajna-PH), *La~ Părăsită* (s. Muiereni c. Goieşti, s. Creţeşti c. Breasta-DJ), *La~ Spartă* (s.c. Bălăneşti-MH), *La~ Surupată* (s.c. Sineşti-VL);
- dimensiune: ~ *Mică*(s. Racoviţa c. Budeşti-VL; s.c.Dobroteşti s.Orbeasca de Sus c. Orbeasca-TR);
- vechime: ~ *Bătrâna* (s. Homorâciu c.Izvoarelu-PH), *La~ Bătrână* (s. Valea c. Bolboşi, s. Bobu c. Scoarţa-GJ; s.c. Gruia-MH), ~ *Veche* (s.c. Babana, s. Gorganu c. Călineşti, s. Retevoieşti c.Pietroşani s. Rădeşti c. Stâlpeni, or. Topoloveni-AG; s.c. Săpoca, s. Fundeni c. Zărneşti-BZ; s. Gămăneşti c. Conteşti-DB; c. Dridu c. Singureni-GR, s.c. Andrăşeşti, c. Borcea-IL; s. Lacu Turcului c. Balta Doamnei, s.c. Bragadiru, s.c. Dobroteşti, c. Pietroşani-TR; s.c. Balta Doamnei-PH), ~ *Veche la Delureni* (s.c. Vişina-DB),*La~ Veche* (s. Capul Dealului c. Brăneşti, s.c. Căpreni, s.c. Câlnic-GJ; s.c. Cârlogani, s. Vlăduleni c. Osica

[15] Vezi nota 3.

BDD-A28607 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)

de Sus-OT; s. Palanga c. Amărăşti, s. Bârzeşti c. Bărbăteşti, or. Brezoi, s. Coasta c. Păuşeşti-Măglaşi, s. Rugetu c. Slătioara, s.c. Tomşani-VL);

- etnie: ~ *Grecilor* (m. Bucureşti), ~*Tătărască*(s. Stroieşti c. Muşeteşti-AG), *La~ Nemţească* (s. Valea Copcii c. Şimian-MH);
- culoare: *La ~ Albă* (s. Vâlceaua c. Câlnic-GJ), ~ *Roşie* (m. Târgovişte-DB);
- localizarea în interiorul aşezării, prin raportare la diferite obiecte-reper: ~ *de la Linie* (c. Poienarii Burchii-PH), ~ *de pe Vale* (s. Olteni c. Teişani-PH), ~ *de sub Tufan* (s. Găinuşa c. Săpata-AG), ~ *din Deal* (c. Gura Şuţii-DB), *La~ din Luncă* (s.c. Fârtăţeşti-VL), *La~ din Mijloc* (s.c. Oboga-OT), *La~ din Teiuş* (s. Ulmet c. Copăcioasa-VL), *La~ din Vale* (or. Novaci-GJ), *La~ dintre Vii* (s.c. Scoarţa-GJ), *Peste Apă la ~ Veche* (s. Sănăteşti c. Arcani-GJ);
- sărbători: ~ *Înălţarea* (c.Manasia-IL);
- obiecte de cult: ~ *Icoana* (c. Cislău-BZ);
- locuitorii aşezământului: ~ *Călugărilor* (s. Pucheni c. Moroieni-DB; c. Poienarii Burchii-PH);
- particularităţi în statutul oficial al denumirii: ~ *cu Hramuri* (c. Manasia-IL); *Biserica Mănăstirea Albă* (s.Linia din Vale c.Curtişoara-OT), ~ *Mănăstirea Maicii Domnului* (s.Ocina c.Adunaţi-PH), ~ *Epitropiei Sfânta Vineri* (s.c. Alexeni-IL). În primul caz – *cu Hramuri* –, denumirea apare ca urmare a faptului că, de multe ori, la resfinţire, bisericile pot primi şi un alt hram faţă de cel stabilit iniţial; următoarele denumiri conţin, structural, numele generic al mai multor[16] edificii: *Biserica Mănăstirea, Biserica Epitropia*.

Se poate observa, din exemplele anterioare, că există o multitudine de substitute nominale neoficiale pentru a denumi bisericile în mediul sătesc. În acest spaţiu, atât oamenii (prin porecle şi supranume), cât şi obiectele (în special cele cu relevanţă la nivelul întregii comunităţi) se remarcă prin trăsăturile care îi unicizează în ochii semenilor lor; numele oficiale sunt golite de sens, inexpresive şi, ca urmare, conştiinţa populară „operează" cu acele particularităţi evidente, care îi satisfac nevoia de concret.

*

O serie de toponime au în componenţa lor apelativul *biserică*, fără a desemna, propriu-zis, un astfel de aşezământ, ci diverse alte obiecte geografice, sate ori părţi de sate: *Biserica* (1. pădures.c.Cuca-AG; 2. sat c.Mălureni-AG; 3. loc s.c.Măgureni s.Săruleşti-IF; 4. moşie or.Mizil-PH; 5. loc s.Baciu c.Blejeşti-TR), *Bisericeasca*[17] (deal, loc arabil, livadă s.c. Bezdead-DB), *Biserici* (stânci s. Cloşani c. Padeş-GJ), *Biserici* (sat c. Cocu-AG),*Bisericile* (loc izolat s. Godeşti c. Brăieşti-BZ), *Bisericuţa* (loc s. Piscoiu s. Păpeşti-Stejari c. Stejari-GJ), *Bisericuţa* (muchie c. Mânzâleşti-BZ), *Pârâu Bisericii* (pârâu s. Cireşu c. Stroieşti-VL), *Piscu Bisericii* (pisc s.c. Coşoveni-DJ, s. Ciumagi c. Lădeşti-VL; loc s.c. Baia de Fier, s. Cârligei c. Bumbeşti-Piţic-GJ; s.c. Bărbăteşti-VL; deal s.c. Glăvile-VL), *Podu Bisericii* (locs. Ciutura c.

[16]Altele, în schimb, nu conţin apelativul generic. Astfel, *Troiţa* (s.c. Osica de Sus-OT), *Scăunelu* (s.c.Tismana-GJ), *Turburea* (s.c. Turburea-GJ) şi *Vătăşeasca* (s.c. Bărbăteşti-VL) formează singure denumirea bisericii. Cu excepţia celei dintâi, *Troiţa*, care are la bază un obiect specific domeniului, celelalte trei şi-au primit numele prin transfer, de la obiecte în proximitatea sau din a căror structură socială fac parte (*Scăunelu* – munte s.c. Tismana-GJ, *Turburea* – sat c. Turburea-GJ,*Vătăşeasca* – sat c. Bărbăteşti-VL). Tot singure formează denumirea edificiului şi *Obedeanu* (m.Craiova), *Pahonia* (s. Cheia or. Băile Olăneşti-VL)şi *Petru-Bojiu* (or. Craiova) care provin de la antroponime, reprezentând numele fondatorilor. *Pahonia* (np. *Pahomie*) suferă, în plus, şi fenomenul derivării moţionale, în acord cu genul obiectului desemnat.

[17] În materialul pe care l-am avut la dispoziţie, au fost înregistrate şi denumirile *Bisericeanca* (moşie-PH; loc s. Buteşti c. Siliştea-TR), *Biserices̨ti* (parte de sat s. Blejani c. Scundu-VL) şi *Bisericeni* (sat c. Comişani-DB), a căror etimologie trimite, în primul caz, la antroponimul *Bisericeanca*, iar în celelalte două, la numele de grup *biserices̨ti* şi *bisericeni*. Legătura lor cu apelativul *biserică* este una indirectă.

BDD-A28607 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)

Vârvoru de Jos-DJ), *Valea Bisericii* (satc. Samarineşti-GJ; sat înglobat în s. Severineşti c. Căzăneşti-MH; sat – veche denumire a s.c. Orleşti-VL).

În cazul unora dintre acestea, acordarea numelor este mijlocită de fenomenul metaforizării, prin intermediul căruia se stabilesc corelaţii şi suprapuneri de sens între diferitele denivelări ale solului şi obiecte care aparţin universului în care oamenii îşi desfăşoară viaţa şi activitatea. Chiar dacă termenul *biserică* nu are o disponibilitate stilistică prea mare, totuşi, având în vedere caracterul impunător al edificiului pe care îl reprezintă, poate constitui termen de comparaţie pentru anumite forme de relief (stânci, păduri, piscuri etc.). În alte situaţii, denumirea este întrebuinţată cu accepţia „al bisericii". Toponimul *Bisericeasca*, desemnând un deal, un loc, o livadă şi provenind de la adjectivul substantivizat *bisericesc*, poate avea sens posesiv; la fel se întâmplă şi în *Pârâu Bisericii, Valea Bisericii* etc.

Există, totodată, şi numeroase cazuri în care *biserica* devine punct de reper pentru identificarea altor obiecte: *Cişmeaua Bisericii* (s. Severineşti c. Căzăneşti-MH), *Fântâna de la Biserică* (s. Cujmir s. Cujmiru Mic c. Cujmiru, s. Izimşa c. Obârşia de Câmp, s.c. Tâmna-MH), *Puntea de la Biserică*(s. Stroieşti c. Arcani-GJ), *Puţu de la Valea Bisericii* (s. Aricioaia c. Şirineasa-VL) etc.

BIBLIOGRAPHY

1. *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan,vol. I (A-B), Craiova, Editura Universitaria, 1993 şi urm.

2. *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM), coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, vol. 1 (A-B), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005 şi urm.

3. Felecan, Oliviu, *Un excurs onomastic în spaţiul public românesc actual*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2013.

4. Pitiriciu, Silvia, *Le role de la toponymie dans le fixation des noms de monasteres,* în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie", (SCOL), Anul X, nr. 1-2, 2017, pp. 50-59.

5. Idem, *De la nume comune la numele de mănăstiri*, comunicare susţinută la conferinţa internaţională GIDNI 4, *Globalization, Intercultural Dialogue and Naţional Identity*, ediţia a 4-a, Târgu-Mureş, România, în *Debating Globalization. Identity, Nation and Dialogue*, Language and Discourse, Târgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI Press, 2017, pp. 309-314.

6. Idem, *De la antroponime la nume de mănăstiri*, Proceeding of the Fourth International Conference on Onomastics "Name and naming" Sacred and Profane in Onomastics, (Edited by Oliviu Felecan), ICONN 4, Baia Mare, Editura Mega, Editura Argonaut, 2017, pp. 967-979.

7. *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. II, *Mic dicţionar toponimic al Moldovei (structural şi etimologic)*, Partea I, *Toponime personale*, coord. Dragoş Moldovanu, Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", 2014.

SURSE ON-LINE

http://www.doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/icoana-maicii-domnului-aflarea-celor-pierduti, site accesat la data de 25.09.2018

http://onomasticafelecan.ro/iconn2/proceedings/4_02_Felecan_Nicolae_ICONN_2.pdf, site accesat la data de 20.09.2018

https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_Poiana_Lacului,_Arge%C8%99, site accesat la data de 2.10.2018

BDD-A28607 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 08:12:37 UTC)